

Kurz uchazečů o první lovecký lístek

III. skupina – Myslivecká zoologie

Zvěř a její rozdělení

- Pojem zvěř – výčet Zákonem o myslivosti
- Savci – skupiny z hlediska možnosti lovu – viz. předmět II.
- Ptáci - skupiny z hlediska možnosti lovu - viz. předmět II.
- Další pojmy – vysvětlení
 - Spárkatá, pernatá, drobná, vysoká, červená, černá, šelmy
 - Škodná, užitková, škodící
 - Masožravec, býložravec, všežravec
 - Tažná, stálá, přelétavá
 - Původní, introdukovaná, invazní, reintrodukovaná
- Taxonomie – systém, hlavní skupiny, příklady
 - říše, kmen, třída, řád, podřád, čeleď, rod, druh

Nervová a hormonální soustava

- Nervová soustava
 - koordinace jedince (přijímá, přenáší, zpracovává podněty, předává pokyny)
 - Centrální nervová soustava (mozek, mícha)
 - Periferní nervy (k buňkám)
 - Vegetativní nervy (srdce, trávení, vylučování)
- Hormonální soustava
 - Žlázy s vnitřní sekrecí (brzlík, podvěsek mozkový...)
 - Hormony (testosteron, somatotropin, kortizon, adrenalin,...)
 - Řídí parožení, rozmnožování,...
 - Pomalejší reakce než u nervové soustavy

Soustava smyslová

- Smysly – sběr podnětů
 - Zrak - světlo, barvy, tvary, prostorová orientace (párové oči)
 - Čočka, sítnice, čípky (barva) a tyčinky (šero)
 - Čich – pachy – potrava, nebezpečí, vnitrodruhová komunikace
 - Nos, dutina nosní, nosní sliznice
 - U ptáků není obvykle výrazný
 - Sluch – odpovídající vibrace, nebezpečí, potrava
 - Vnější a vnitřní ucho, boltce, zvukovod
 - Ptáci bez vnějších prvků (sovy – závoj), u savců slechy = termoregulace
 - Hmat – hledání potravy, orientace ve tmě
 - Tělíka na prstech, chodidlech, vousy
 - Chuť – kvalita a druh potravy
 - Chuťové receptory na povrchu jazyka

Soustava pohybová

- Soustava kosterní
 - Opora pro pohybovou soustavu
 - Kosti, klouby, chrupavky, 20% hmotnosti těla
 - Kostra axiální (páteř, žebra), lebka a končetiny
 - Kosti ploché, dlouhé, krátké
 - Minerální (podíl se mění s věkem) a organické látky
 - Ptáci – lehké duté kosti
- Soustava pohybová - svaly
 - Na kostře uchyceny šlachami
 - Ohýbače, natahovače
 - Nervová soustava – impulsy ke smršťování a napínání
 - Kosterní svaly – příčně pruhované
 - Vnitřní svaly – hladké (nepodléhají vůli, řízeny vegetativně)

Soustava vylučovací, dýchací a cévní

- Soustava dýchací
 - Výměna kyslíku a oxidu uhličitého – červené krvinky
 - Dutina nosní, hrtan, průdušnice, plíce, sklípky (ptáci–trubičky)
 - Ptáci – vzduchové vaky, průchod vzduchu z plic do kostí a zpět
 - Savci – hlavním dýchacím svalem bránice
- Soustava cévní
 - Rozvod látek po těle, odvod zplodin metabolismu
 - Srdce-tepny-vlásečnice-žíly-srdce
 - Mízní soustava – sběr odumřelých bílých krvinek, mikrobů
- Soustava vylučovací
 - Odvod odpadních metabolických látek
 - Ledviny-močovody-močový měchýř-močová trubice
 - Ptákům chybí měchýř, močovody ústí do kloaky

Trávicí soustava

- Zpracování potravy, přenos látek do krve, vyloučení nestravitelných zbytků
- Dutina ústní (zuby)-hltan-jícen-žaludek-střeva-konečník-řitní otvor+játra, slivka
- Hůře stravitelná potrava (celulóza, obaly semen) – složený žaludek přežvýkavců, cekotrofie zajícovitých - ! Strategie příkrmování v zimě !
- Přežvýkavci - Bachor-čepce-kniha(=části předžaludku)-slez
 - Rychlý příjem potravy (bachor-bachořci), z čepce zpět na rozmělnění, přes listy knihy k vlastnímu trávení
- Cekotrofie – konzumace výkalů (výměšek slepého střeva)
- Šelmy, prasatovití - jednoduchý žaludek, krátká střeva, nedokonalé trávení rostlinných pletiv
- Ptáci – bezzubý zobák-jícen(vole-natrávení potravy)-svalnatý žaludek (gastrolity)-střeva-kloaka

Chrup

- Zpracování potravy, zbraň
- Sklovina, zubovita
- Dentin, náhradní cement
- Chrup mléčný a trvalý
- Řezáky, špičáky, (před)stoličky
- Klektáky, páráky, trháky, hlodáky
- Výměna, opotřebení, úbrus = odhad věku
- Zubní vzorec I.C.P.M./I.C.P.M.
- Specifické úkoly u jednotlivých skupin (přežvýkavci, šelmy, zajícovití)

Zobák, drápy, spárky

- Kožní produkty, specifická funkce
- Zobák
 - Příjem potravy u ptáků, úprava peří, lov
 - Dvě čelisti, nozdry, ozobí, hmatová tělíska, zejkl dravců
 - Tvar uzpůsoben specifickým podmínkám (dravci, sluka, kachna...)
- Drápy
 - Zakončení posledních článků prstů
 - Opora, hrabání, sběr potravy, lov
 - Pařáty dravců, zasouvací drápy koček
- Spárky, paspárky
 - Párová zakončení prstů spárkaté zvěře
 - Opora při pohybu

Pohlavní soustava

- Zajištění rozmnožování - savci živorodí, ptáci vejcorodí
- Savci
 - Samci – varlata (ráže) v šourku-chámovody-přídavná pohlavní žláza-penis s předkožkou (žíla); společné vyústění pohlavní a vylučovací soustavy
 - Samice – vaječníky-vejcovody-děloha-pochva-vulva
 - Ovulace, ejakulát, spermie, oplodnění, embryo, plod, placenta, plodové obaly
- Ptáci
 - Samci – varlata na stěně tělní dutiny, chámovody ústí do tlustého střeva
 - Samice – vejcovod (pravý zakrňuje) ústí do tlustého střeva
 - Při kopulaci vyhřeznou orgány proti sobě (vrubozobí výsuvný penis), do vejcovodů spermie, oplodnění vajec, vápnitý obal
 - Postupné snášení vajec, inkubace teplem

Srst a peří

- Krycí soustava těla, ochrana, termoizolace, vzhled
- Pokožka, škára, podkožní vazivo
- Srst a peří – kožní deriváty škáry
- Srst
 - Výměna dvakrát ročně (přebarvování), mladší dříve
 - Ochranné zbarvení, signální funkce
 - Pesíky a podsada
- Peří
 - Dvakrát ročně přepeřování (po vyvedení mláďat, na zimovištích)
 - Šat svatební a prostý
 - Pera obrysová (ochranná funkce, tvar) a prachová (termoizolace, jen osten a volné paprsky)
 - Obrysová pera – krycí (hlava, hrud'), letky, rýdovací
 - Obrysové pero má stvol (brk a osten) a prapor (větve, ostny, háčky)
 - Význam mazové žlázy

Paroh a roh

- Znaky pohlavního dimorfismu (výjimky – růžky samic)
- Zbraně, nástroje, předmět imponování
- Paroh
 - Kostěný útvar, fosforečnan vápenatý
 - Vyrůstá na pučnici
 - Pravidelné shazování, růst, vytloukání – řízeno hormonálním cyklem (délka světleného dne – testosteron, somatotropin)
 - Větvení – výsady, růže, perlení, rýhy, koruny, lopata, krajkování, prsty, pečeť
 - Stupně paroží
- Roh (toulec)
 - Kožní produkt
 - Na kostěném čelním trnu
 - Roční vruby
 - Neshazuje se, neustále dorůstá, špičky obrušovány

Říje, tok, chrutí, kaňkování

- Rozmnožovací procesy, setkávání pohlaví, namlouvání, páření
 - Říje – jelenovití
 - Chrutí – černá zvěř, jezevec
 - Tok – ptáci
 - Kaňkování – šelmy
- Projevy vyvolány ovulačním cyklem samic
- Nástup řízen hormonálně, na základně podnětů vnějšího prostředí (délka dne, teplota,...)
- Smyslem získání přízně samic (hlasové, zrakové a pachové projevy)
 - Označování území, paralelní pochod, imponování, hlasová výzva, souboj
 - Zpěv, zásnubní lety, tance, poušky, nabízení kořisti
- Obhajování jedné samice nebo skupiny samic
- Teritoria, říjiště, tokaniště, lek
- Prosazování dominantních genů, nárok na jejich předání

Vybrané pojmy ze zoologie

- Kryptické zbarvení
 - Ochranné zbarvení přizpůsobené prostředí (zajíc, sluka, slepice tetřevovitých, bažantů,...)
 - Extrémem schopnost přizpůsobení vzhledu (hmyz, z exotických druhů chameleon)
- Pohlavní dimorfismus
 - Odlišný vzhled samců a samic (bažantí kohout a slepice, paroží jelenovitých)
- Superfetace
 - Schopnost samic nosit dvoje zárodky různého stáří (anatomie dělohy) – zajícovití
 - Důvodem zvýšení reprodukčního potenciálu
- Monogamie
 - Trvalé páry – sezónní, celoživotní (kachny, husy)
- Polygamie
 - Jeden partner se páří s více jedinci opačného pohlaví
 - Polyandrie – jeden samec, více samic (jelen, daněk)
 - Polygynie – jedna samice, více samců (sluka)
- Latentní březost (utajená)
 - Pozastavení vývoje oplodněného zárodku (srnec, kunovité šelmy)

Odhad věku zvěře spárkaté

- Živá zvěř
 - Místo a čas pozorování, denní doba
 - Chování, sociální vztahy, teritorialita
 - Vzhled a zbarvení jedince, hlava, krk, trup
 - Výměna srsti, trofej a vytloukání
- Ulovená zvěř
 - Výměna mléčného chrupu a vývoj trvalého
 - Opotřebení stoliček, řezáků, úbrus páráků
 - Eidmannova a Mitchelova metoda
 - Osifikace kostry, vývoj pučnic
 - Roční vruby toulců, omezeně paroží
 - Význam odhadu!

Odhad věku zvěře drobné

- Živá zvěř – mladá do plného vzrůstu a přepeření
- Pernatá zvěř
 - Přepeřování do šatu dospělých, koncový tvar per
 - Změny velikosti klínu, tatrče, vybarvení některých partií
 - Změny v barvě stojáčků, tvar ostruhy
- Srstnatá (zajíc)
 - Nespolehlivé, lidové – natržení slecha, odtažení kůže na čele, promáčknutí očnicového trnu, zlomení tlapky
 - Hmotnost (3,5 kg) a Strohův znak
- Šelmy – stará = silný úbrus chrupu
- Význam odhadu, chovatelské zásady!

Jelen evropský

(*Cervus elaphus*)

- Sudokopytníci-přežvýkavci-jelenovití
- Jelen-laň-kolouch
- Původní zvěř, poddruh západní a karpatský
- Genofond ohrožen křížením s jelenem sikou
- Jelen do 200 (250) kg, laň do 100 kg, paroží samců
- Červenohnědá srst (léto), šedohnědá (zima), hříva, slzníky, spála, kelka
- Troubení, mrmlání, hukání, bákání
- Skvělý sluch a čich, slabší zrak
- Býložravec, pastevní cykly, změny zažívání během roku
- Zelené části rostlin, listnáče, plody, loupání kůry

Jelen evropský

(*Cervus elaphus*)

- Tlupy laní (vede stará) a jelenů (vede mladý), staří samotáři
- Říjiště (hlavní a boční jeleni), projevy, kalištění – IX./X.
- 33-34 týdnů březost, 1 kolouch (V./VI.)
- Shazování III.-IV, vytloukání VII.-VIII. – vazba na věk
- Popis paroží, stupně paroží, vývoj s věkem
- Chrup 0.1.3.3./3.1.3.3., vyvinut v 2,5 roku, opotřebení
- Odhad věku živé zvěře
- Populační dynamika, stav 30 tis. ks, odstřel 25 tis. ks
- Myslivecký význam, výskyt v ČR (lesní komplexy, hory, migrace)
- Snášenlivost (konkurence), ohrožení predací, nemoci

Sika japonský

(*Cervus nippon nippon*)

- Sudokopytníci-přežvýkavci-jelenovití
- Jelen-laň-kolouch
- Nepůvodní zvěř (východní Asie), rozšíření v ČR (západní Čechy, Svitavsko,...)
- Jelen kolem 50 kg, laně subtilnější, paroží samců (osmerák)
- Kaštanová srst, bílé skvrny (léto), šedohnědá (zima), hříva, hřbetní pruh, kelka
- Pískání, tlupy podle pohlaví, vynikající smysly
- Býložravec, výrazné škody loupáním
- Říje X./XI., 30-32 týdnů březost, 1 kolouch
- Shazování IV./V., vytloukání VIII./IX.
- Populační dynamika, odstřel 10 tis. ks, stav 15 tis. ks
- Sika Dybowského (*Cervus nippon dibowskii* T.)
 - Mohutnější vzrůst i paroží, vzácnější (obory)

Daněk skvrnitý

(Dama dama)

- Sudokopytníci-přežvýkavci-jelenovití
- Daněk-daněla-daňče
- Nepůvodní zvěř (JZ Asie), rozšíření v ČR
- Daněk do 90 kg, paroží samců (vařečkáč, lopatáč)
- Červenohnědá srst, bílé skvrny (léto), tmavá černohnědá, skvrny málo patrné (zima), šedohnědá (zima), vzácná bílá forma
- Výrazná kelka, obřítek a ohryzek
- Rochání, pískání holé, doliny, urputné souboje, tlupy podle pohlaví
- Býložravec, světlé teplejší listnaté lesy
- Chrup 0.0.3.3./3.1.3.3., výměna v 2,5 roku
- Říje X./XI., 31-32 týdnů březost, 1 daňče
- Shazování IV., vytloukání VIII.
- Populační dynamika, lov 20 tis. ks, stav 30 tis. ks, rozšíření v ČR (místní populace)

Srnec obecný

(*Capreolus capreolus*)

- Sudokopytníci-přežvýkavci-jelenovití
- Srnec-srna-srnče
- Původní zvěř, přechody krytin, paseky, polní populace
- Hmotnost obou pohlaví kolem 20 kg, paroží samců
- Červenohnědá srst (léto), šedohnědá (zima), pucky, obřitek
- Pískání, bekání
- Schopnost unikat porostem, menší výdrž
- Býložravec, pastevní cykly, změny zažívání během roku
- Okusovač - zelené části rostlin, letorosty, větvičky
- Škody vytloukáním a strouháním

Srnec obecný

(*Capreolus capreolus*)

- Teritoria a domovské okrsky, v zimě tlupy
- Říjné projevy, průběh, hrabánkování (VII./VIII.)
- 40 týdnů, utajená březost, 2 srnčata (V./VI.)
- Shazování X.-XII, vytloukání III.-VI.
- Popis paroží, stupně paroží, vývoj s věkem
- Chrup 0.1.3.3./3.1.3.3., vyvinut ve 13. měs., opotřebení
- Odhad věku živé zvěře, přebarvování
- Populační dynamika, stav 300 tis. ks, odstřel 150 tis. ks
- Myslivecký význam, plošný výskyt
- Ohrožení predací, rizika, nemoci, predikce vývoje

Muflon

(*Ovis musimon*)

- Sudokopytníci-přežvýkavci-turovití
- Muflon-muflonka-muflonče
- Nepůvodní zvěř (ostrovy Středomoří), rozšíření v ČR (obory, místně) – kvalita!
- Muflon 40 kg, muflonka 40 kg, rohy samců (i samic)
- Hnědožlutá (léto), kaštanová (zima) srst, hřbetní pruh, rouno, maska, čabraka
- Hvízdání, sykání, mekání, skvělý zrak a čich
- Býložravec, spásač, otloukání kořenových náběhů
- Tlupní zvěř, vede stará muflonka
- Říje XI./XII., 21-23 týdnů březost, 1 mufonče (III./IV.)
- Chrup 0.1.3.3./3.1.3.3., vyvinut ve 4 letech, vruby na toulcích
- Odhad věku živé zvěře – postava, vývoj toulců, obličejová maska holé
- Populační dynamika, stav 20 tis. ks, odstřel 9 tis. Ks, ohrožení predací, konkurence

Prase divoké

(*Sus scrofa*)

- Sudokopytníci-nepřežvýkavci-prasatovití
- Kanec-bachyně-sele (lončák, letošák, sekáč, markazín)
- Pírko, ryj, štětiny, hřeben, pancíř, kalištění, otěrky
- Původní zvěř, dočasně vyhubena, od 1945 návrat
- Hmotnost kance 150 kg, bachyně 100 kg
- Chrochtání, klektání, mlaskání, kvičení
- Velmi vitální, noční zvěř, vytrvalý běžec
- Všežravec, jednoduchý žaludek
- Škody rytím, buchtováním, konzumací plodin
- Prospěšnost kypřením hrabanky, likvidací škůdců

Prase divoké

(*Sus scrofa*)

- Tlupní zvěř, kňouři samotáři, význam dospělé zvěře
- V zimě les, v létě pole (řepka, kukuřice)
- Chrutí XI.-I., jinak i opakovaně během roku
- 16-17 týdnů, 4-8 selat, i více, proměnlivé podle hmotnosti
- Chrup 3.1.4.3./3.1.4.3., vyvinut do 24. měsíce
- Odhad věku živé zvěře, věkové skupiny
- Oficiální stav 60 tis. ks, odstřel až 200 tis. ks
- Myslivecký význam, populační dynamika, výskyt, škody, AMP
- Veterinární ohrožení a rizika, predikce vývoje
- Diskuse věku vzhledem k metání a mysliveckému roku

Kamzík horský

(*Rupicapra rupicapra*)

- Přezvýkavci-turovití
- Nepůvodní, 100 let, původ z Alp
- Jeseníky, Lužické hory, 300 ks, lov 30 ks
- Horské partie, tvrdé podloží, v zimě v lese
- Černohnědé zbarvení, v létě do rezava, 40 kg
- Obě pohlaví růžky, vous, fíky, bezoárové koule
- Říje XI., 22 týdnů březost
- Tlak na nepůvodnost, snížení stavů

Los evropský

(*Alces alces*)

- Přezvýkavci-jelenovití
- Původní obyvatel Evropy, Jižní Čechy, migrace
- Listnaté podmáčené lesy, mokřady, rašeliniště
- Až 500 kg, lopatovité nebo bidlovité paroží
- Výrazný převislý horní pysk
- Říje IX./X., 37 týdnů březost
- Listy, výhonky, větve, kůra, pupeny (měkkých listnáčů i jehličnanů), borůvčí, rozlamování stromů
- Stav kolem 10 ks

Koza bezoárová, kozorožec horský

(*Capra aegagrus*, *Capra ibex*)

- Koza bezoárová
 - Původem z JZ Asie, u nás vysazena na Pálavě
 - Škody na vegetaci – přesun do obory Vřísek
 - Stav 55 ks, 3 ks lov
 - Tmavohnědé zbarvení, tmavý hřbet, dlouhé rohy, vous
 - Skalnaté stráně, byliny, trávy
 - Říje IX./X., březost 22 týdnů, 1-2 kůzlata
- Kozorožec horský
 - Dnes nepatří mezi zvěř, historické pokusy s introdukcí na Slovensku
 - Alpy, přes 120 kg, 1 m dlouhé vrubované rohy

Zajíc polní

(*Lepus europaeus*)

- Zajícovci-zajícovití
- Zajíc-zaječka-zajíček, cca 5 kg
- Původní druh, postup s odlesňováním krajiny, vrchol v 70tých letech
- Větší hustota v otevřené krajině, od nížin po hory (pole i les)
- Zemitěhnědé zbarvení, světlé břicho, slechy s tmavým lemem, kníry, píрко
- Mroukání, vřeštění, naříkání, pěšinky, dobrý běžec, vynikající zrak
- Býložravec, okus a ohryz, cekotrofie, vzorec chrupu 2.0.3.3/1.0.2.3
- Honcování (II.-IX.), pronásledování, políčkování
- Březost 42-45 dnů, 2-4 zajíčci, několik vrhů do roka, superfetace
- Mladá zvěř na podzim 3,5 kg, Strohův znak
- Populační dynamika, propad stavů – důvody (predace, kokcidióza, zemědělství)
- Odstřel 30 tis. ks, stav 200 tis. ks

Králík divoký

(*Oryctolagus cuniculus*)

- Zajícovci-zajícovití
- Králík-králice-králíče, cca 2 kg
- Nepůvodní druh, Středomoří, 50tá léta - myxomatóza
- Kolonie, pouze lokální výskyt, reintrodukce
- Šedohnědé zbarvení, světlé břicho, slechy bez tmavého lemu, malé pírko
- Mrmlání, vřeštění, pištění, dupání, noční život
- Býložravec, okus a ohryz, cekotrofie podzemní nory
- Honcování (II.-VIII.)
- Březost 28-32 dnů, 2-4 zajíčci, několik vrhů do roka
- Populační dynamika, propad stavů - důvody, predace
- Lov 200 ks, stav 2 tis. ks

Liška obecná

(Vulpes vulpes)

- Šelmy-psovití
- Lišák-liška-lišče
- Původní zvěř, nejrozšířenější šelma, plošný výskyt (města)
- Přes 10 kg
- Rezavočervené zbarvení (uhlířka, březová), světlé břicho, oháňka, kvítek, fialka
- Skolení, štěkání, kamčení
- Skvělé smysly, ostražitost, vychytralost, učenlivost, noční život
- Všežravec - hraboši, ptáci, bezobratlí, mršiny, ovoce, drobná zvěř do velikosti srnčete

Liška obecná

(Vulpes vulpes)

- Nory – hrabané, pařezy, hromady klestu, skládky, suť, propusti
- Kaňkování I./II., i přes den
- 51-54 dnů březost, 4-8 mláďat (i více)
- Chrup 3.1.4.2./3.1.4.3.
- Populační dynamika, rychlé šíření (potrava, absence vztekliny), prašivina, parazité
- Škody v chovech drobné zvěře a na drůbeži
- Stav 80 tis. ks, odstřel 70 tis. ks (proměnlivý – vrhy, potrava), výrazně přemnožená

Jezevec lesní

(*Meles meles*)

- Šelmy-kunovití
- Jezevec-jezevčice-jezevče
- Do 20 kg, šedohnědá srst, světlá hlava s černými pruhy přes světla, štětec, sádelník
- Pospolitý život (hrady), noční aktivita, lesní honitby, nepravý zimní spánek
- Dobrý sluch, horší čich a zrak
- Mručí, funí, mlaská
- Chrutí VIII., utajená březost 7-8 měsíců, 3-5 mláďat
- Všežravec, sběrač, horší lovec, hmyz vyhrabává
- Stav 30 tis. ks, odstřel 4 tis. ks, nárůst stavů

Kuna lesní a kuna skalní

(Martes martes, Martes foina)

- Kuňák-kunice-kuně
- Do 1,5 kg, rozsáhlejší lesy
- Tmavě hnědá srst, žlutá hrdelní skvrna (nedosahuje na běhy), dobře osrstěné tlapy
- Typické poskoky, skvěle šplhá
- Kaňkování VII./VIII.,
- 9 měsíců březost, metá 2-6 mláďat
- Skvělý lovec (mláďata, ptáci, veverky, drobná zvěř, hmyz, hraboši), vejce
- Sběr plodů (jeřabiny, švestky)
- Šelmy-kunovití
- Kuna skalní
 - Světlejší srst
 - Bílá náprsenka až na přední běhy, tlapy málo osrstěné
 - Blízkost lidských sídlišť (půdy, stodoly, hromady kletu a kulatiny, kamení)
 - Škody v chovech drůbeže (vyvádění mláďat), lov hlodavců
- Stav 80 tis. ks, odstřel přes 10 tis. ks (oba druhy souhrnně)

Tchoř tmavý a tchoř stepní

(*Putorius putorius* a *Putorius evermanni*)

- Šelmy-kunovití
- Tchoř-tchořice-tchoříče
- Nebezpečí – vypouští tchořovinu
- Kolem 1,5 kg
- Druhy se liší zbarvením a životním prostředím
- Tchoř tmavý
 - Hnědé zbarvení, světlá obličejová maska
 - Přechodné prostředí pole-les, okolí vod i sídel
 - Drobní obratlovci, hmyz, obojživelníci a plazi („žabák“), vejce
- Tchoř stepní
 - Světlejší
 - Otevřená krajina, meze, remízky - vzácnější
 - Hlodavci, králíci
- Stav 9 tis. jedinců, neloví se, populační dynamika

Ondatra pižmová

(Ondatra zibethicus)

- Původem ze S. Ameriky, Dobříš 1905, invaze po Evropě
- Ondatrák-ondatra-ondatře
- Hnědé zbarvení (bizam), lysý ocas, 1,5 kg
- Břehy rybníků a řek, plave, potápí se, hrady, podzemní nory – poškození hrází
- Pobřežní vegetace, škeble, leklé ryby, noční aktivita
- Honí se až 4krát ročně, březost 21 dnů, 10 mlád'at
- Velký propad populace (čistota vody?), stav 20 tis. ks, současný lov v řádu stovek až tisíců ks

Rys ostrovid a kočka divoká

(*Lynx lynx*, *Felis silvestris*)

- Šelmy-kočkovití
- Kočka divoká
 - Kocour-kočka-kotě
 - Morouhatá srst, přes 10 kg
 - Širší konec oháňky, 3-4 tmavé pruhy
 - Obratlovci do velikosti zajíce
 - Noční samotářský život
 - Kaňkování II./III., 9 týdnů. 3-6 koťat
 - Význam a výskyt v ČR
 - Horské souvislé lesy
 - cca 30 jedinců, z části migrujících
 - Původně plošné rozšíření
- Rys ostrovid
 - Rys-rysice-rysíče
 - 30 kg, rezavohnědá srst, tmavé skvrny
 - Licousy, chvostky
 - Samotářský noční život
 - Rozsáhlé lesní komplexy
 - Skvělý lovec – obratlovci do velikosti holé zvěře jelení
 - Kaňkování I./IV., březost 70-74 dnů, 2-4 mláďata
 - Význam a výskyt v ČR – horské lesy - cca 400 ks

Vlk obecný a psík mývalovitý

(*Canis lupus* , *Nyctereutes procyonoides*)

- Šelmy-psovití
- Psík mývalovitý
 - Nepůvodní (V Asie, přes Ukrajinu)
 - Podobný jezevci, zavalité tělo, šedohnědé zbarvení, kolem 10 kg
 - Noční život, nepravý zimní spánek
 - Blízkost vody, podzemní nory
 - Páření III./IV.
 - Březost 60-63 dnů, 4-12 štěňat
 - Všežravec – rostlinná i živočišná potrava, škody na drobné a vejcích
 - Rozšíření v ČR, populační dynamika
 - Lov 2 tis. ks
- Vlk obecný
 - Vlk-vlčice-vlče, do 70 kg
 - Rezavohnědé zbarvení, světlé břicho a vnitřní strany běhů
 - Kratší slechy, vyšší kohoutková partie, svěšená oháňka
 - Souvislé lesy, hory
 - Kaňkování I./III., 62-65 dnů březost, 5 vlčat
 - Chrup 3.1.4.2/3.1.4.3.
 - Typický lovec (rodinné smečky)
 - Spárkatá zvěř, hospodářská zvířata
 - Rozšíření v ČR - návrat do přírody
 - Jeseníky, Beskydy, Kokořínsko

Vydra říční

(Lutra lutra)

- Vydrák-vydřice-vydře
- Po vyhubení (kožešina, škody na rybách, čistota vody) zpětné samovolné šíření po celém území, 8,5 tis. ks
- Skvělý plavec, uzavíratelné nozdry i slechy, plovací blány – ryby, raci, obojživelníci, drobní savci
- Tmavě hnědá srst, 12 kg
- Okolí čistých zarybněných vod, zimní škody na obsádkách
- V březích doupata, skluzy do vody, konzumace potravy na vyvýšených místech
- Utajená březost až měsíců, jinak cca 60 dnů, 3 vydřata

Bobr evropský

(Castor fiber)

- Největší evropský hlodavec (30 kg), vyhuben (kožešina, zvěřina, bobří stroj)
- Návrat a poměrně rychlé šíření (introdukce – Německo, Rakousko)
- Honění III., 16 týdnů březosti, až 5 mláďat
- Rodinná společenstva, hráze, hrady
- Kůra a větve stromů - kácení
- Škody – stromy, zaplavování půdy, poškozování hrází, změna vodního režimu
- Lov na výjimku – cca 15 ks, stav 6,5 tis. ks

Medvěd hnědý

(*Ursus arctos*)

- Původní druh, vyhuben, dnes návrat (Beskydy, Jeseníky, Bílé Karpaty)
- Stav v řádu jednotlivců, občasné škody na hospodářských zvířatech a úlech
- Uléhá k nepravému zimnímu spánku
- Hnědé zbarvení, zavalitá postava, ploché chodidlo, 300 kg
- Dokáže šplhat, plavat i rychle běžet
- Všežravec – byliny, plody, hmyz, zvířata, mršiny, odpadky
- Páření – léto, březost 8 měsíců, 2 medvíďata

Veverka obecná, svišť horský

(*Sciurus vulgaris*, *Marmota marmota*)

- Nepatří mezi zvěř
- Veverka obecná
 - Dříve zvěřina, kožešina, dnes úbytek stavů
 - Změna životního prostoru – města, parky, hřbitovy
 - Rezavá nebo tmavá forma, chvostky, čoká
 - Semena, pupeny, ořechy, houby, plody, hmyz, vejčička, holátka
- Svišť horský
 - Nad hranicí lesa, u nás chybí (Slovensko, Rakousko)
 - Zimu přespává pravým spánkem v norách
 - Žlutohnědé zbarvení, 8 kg
 - Denní aktivita, býložravec

Bažant obecný

(*Phasianus colchicus*)

- Hrabaví-bažantovití
- Nepůvodní druh (Asie), křížení podruhů
- Umělý chov - bažantnice – rozmach od 19. století
- Kohout – pestrý - bronzová barva, tmavé znaky, tmavá hlava, rudé poušky, růžky, obojek, klín, ostruhy, barevné varianty, 2 kg
- Slepice – nenápadné zemité zbarvení
- Semena, traviny, plody, hmyz (kuřata - nutnost)
- Nížiny, křovinaté porosty, meze, remízy, hřadování na stromech, kodrcání
- Tok IV., polygamie, 10 vajec, 25 dnů inkubace
- Poklesy stavů – prostředí, predace, zemědělství
- Stav 200 tis. ks, vypouštění 300 tis. ks, lov 500 tis. ks.
- Okrasné druhy, bažant královský

Koroptev polní

(*Perdix perdix*)

- Hrabaví-bažantovití
- Kohoutek-slepička-kuře, 0,5 kg
- Polní prostředí – původně plošné rozšíření
- Změny v krajině a zemědělství – prudký pokles stavů
- Šedohnědé, nenápadné zbarvení, rozdíl pohlaví – kresba per na letkách, podkova na hrudi nespolehlivá
- Pohyb po zemi, odlétání prudkým letem na kratší vzdálenost
- V létě párky a rodinky, v zimě hejnska (dýchánky)
- Párkování koncem zimy, čířikání, monogamie, celibátník
- Až 20 vajec, 25 dnů inkubace
- Rostlinná složka potravy, kuřata hmyz
- Stav 30 tis. ks, neloví se

Kachny

- Vrubozobí-kachnovití
- Stojaté a mírně tekoucí vody, břehové porosty
- Tažné, částečně tažné
- Lovné – kachna divoká, polák velký a chocholačka
- Kachna divoká (*Anas platyrhynchos*), Lžičák pestrý (*Anas clypeata*), Kopřivka obecná (*Anas strepera*), Čírka obecná (*Anas crecca*), Čírka modrá (*Anas querquedula*), Polák chocholačka (*Aythya fuligula*), Polák velký (*Aythya ferina*)
- Plovavé
 - Snížený profil těla
 - Plováky uprostřed těla
 - Zrcátka na křídlech
 - Potrava na mělčí vodě („staví vrbu“)
 - Ve stopě přímá linie středního prstu
 - Přímý start z hladiny
- Potápivé
 - Zvýšený profil těla
 - Plováky posunuté dozadu
 - Nehnízdí mimo vodu
 - Potrava na hlubší vodě
 - Ve stopě linie středního prstu vytočená dovnitř
 - Při startu z hladiny rozběh

Kachna divoká

(*Anas platyrhynchos*)

- „Březňačka“, 1,5 kg
- Plošné rozšíření, částečně zimuje (města, nezamrzající vody), soužití s člověkem, zimní hejna
- Kačer – špinavě bílý, hnědá hrud' a hřbet, zelená hlava, zrcátka, kačírky, plováky, nehet, pelicháči
- Kachna – ochranné zbarvení, zrcátka
- Monogamní páry, tok III., řadění kachen
- 10 vajec, 25 dnů inkubace
- Hnízda v blízkosti vody (břehy, budky), i stromy
- Rostlinná potrava z vody, pastva na polích, bezobratlí
- Odstřel 250 tis. ks, stav 100 tis. ks, odchov 200 tis. Ks
- Problematika umělých odchovů

Husy

- Vrubozobí-kachnovití
- Většina tažných (X.-III.), přílet severských, klíny
- Rozsáhlejší vodní plochy - Jižní Čechy, jižní Morava, velmi opatrné
- Lov 2 tis. ks, sčítaný stav 12 tis. ks, hnízdí cca 600 párů husy velké
- Husa velká (*Anser anser*)
 - Šedohnědé zbarvení, 4 kg, kejhají, syčí
 - Monogamní páry, až 8 vajec, 28 dnů inkubace, hnízda na břehu i na stromech
 - Rostlinná potrava, bezobratlí (tah na pole - škody)
- Husa běločelá (*Anser albifrons*)
 - Menší než husa velká
 - Bílá skvrna na čele ke spojnici světel
 - Podobná husa malá – skvrna až na temeno hlavy
- Husa polní (*Anser fabalis*)
 - Menší vzrůst než husa velká
 - Žlutý zobák s černým koncem a černým pruhem od kořene po nozdry

Holubi a hrdličky

- Měkkozubí-holubovití
- Krmivé druhy – holubí mléko, natrávené obiloviny
- Neuspořádaná hnízda na stromech, 2 vejce, 17 dnů inkubace, opakovaná hnízdění
- Holub hřivnáč (*Columba palumbus*)
 - Modrošedý šat, zrcátka, bílá skvrna na krku, 700 g
 - Tažný pták, přilet II., odlet IX.
 - Okraje lesů, remízy, smíšená krajina
 - Houkání, vrkání, tleskání křídly
 - Rostlinná potrava (pupeny, byliny, obilky) , jen částečně živočišná
 - Stav 200 tis. ks, lov 20 tis. ks
- Hrdlička zahradní (*Streptopelia decaocto*)
 - Původem z Balkánu, přirozená introdukce
 - Šedé zbarvení, tmavé znaky (proužek kolem krku)
 - Okolí lidských sídel, stálý pták
 - Stav 150tis. ks, lov do 5 tis. Ks
- Holub doupňák (*Columba oenas*)
 - Vzácnější druh, dutiny stromů, polovina velikosti hřivnáče
- Hrdlička divoká (*Streptopelia turtur*)

Tetřev hlušec, tetřívek obecný

(*Tetrao urogallus*, *Tetrao tetrix*)

- Hrabaví-tetřevovití
- Tetřev hlušec
 - Kohout-slepice-kuře, 5 kg
 - Kohout - tmavěmodrý, poušky, třásničky, hvězda, tatrč
 - Slepice ochranné zbarvení
 - Tok III./V., 5 vajec, 27 dnů inkubace
 - Klepání-trylek-vylousknutí-broušení
 - Rozsáhlé lesní komplexy
 - Okrajové pohoří
 - Posledních 300 jedinců
 - Záchranné chovy
- Tetřívek obecný
 - Modročerný kohout, poušky, lyra, 1,5 kg
 - Slepice zemité zbarvení
 - Tok III./V., 10 vajec, 25 dnů inkubace
 - Bublání, pšoukání
 - Pupeny, listy, byliny, bobule
 - Mokřady, lesní paseky, vřesoviště, rašeliniště
 - Okrajová pohoří, jižní Čechy
 - Posledních 600 jedinců

Dravci

- Mezi zvěří dnes chybí orli, luňáci, částečně motáci a včelojed
- Typičtí lovci
- Pařáty, klovec, zejka, vývržky, stříkance, rýdovák
- Hnízdění – rozsochy stromů, skalní převisy
- Některé druhy v blízkosti člověka – kostelní věže
- 2-5 vajec, inkubace 30-45 dnů
- Rozmanitá potrava – hmyz, obojživelníci, plazi, ptáci, menší savci, v zimě kadávery
- Škody v intenzivních chovech
- Likvidace hrabošů
- Chráněné druhy

Krahujcovití dravci

- Jestřáb lesní (*Accipiter gentilis*)
 - Lesní prostředí, potrava ptáci i savci (veverky)
 - Krátké letky, šedavé zbarvení, varhánkovitá hrud', sírově žluté oko, mohutné pařáty i klovec, cca 1 kg
- Krahujec obecný (*Accipiter nisus*)
 - Zmenšená verze jestřába
- Káně lesní (*Buteo buteo*)
 - Hnědé zbarvení, cca 1 kg, v polích, kolem cest
 - Specialista na hraboše, horší lovec, v zimě mršiny
- Káně rousná (*Buteo lagopus*)
 - Tažná, u nás v zimě
 - Oproti káni lesní světlejší znaky, rousy až k prstům
- Moták pochop (*Circus aeroginusus*)
 - Blízkosti vod, rákosiny, lov nad otevřenými poli
 - Typický lov – potácitý pohyb nízko nad terénem
 - Hnědé zbarvení, světlé znaky, „soví“ tvář, zalomené konce křídel
 - Podobný moták pilich – šedé zbarvení

Sokolovití dravci

- Poštołka obecná (*Falco tinnunculus*)
 - Petřejší zbarvení, špičaté konce křídel, drobnější dravec
 - Volná krajina – hlodavci, hmyz
 - Třepotavý let nad kořistí
- Sokol stěhovavý (*Falco peregrinus*)
 - Zahnuté špičaté konce křídel, štíhlá silueta, dlouhý rýdovák
 - Šedý hřbet, světlý spodek těla
 - Zejk, licousy
 - Útok volným pádem se složenými křídly
 - Reintrodukce, včetně lidských sídel
- Raroh velký (*Falco cherrug*)
 - Lužní lesy jižní Moravy, podobný sokolu

Sovy

- Noční lovci, dobrý zrak, sluch (závoj) a hmat (pírka kolem zobáku), nehlučný let
- Hnízda – vesměs dutiny, skalní převisy, kostelní věže
- Kořist polykají celou – vývržky
- 270 stupňů otáčení hlavy, vratiprst
- Puštík obecný, kalous pustovka, sova pálená, sýček obecný, kalous ušatý, kulíšek nejmenší – nepatří mezi zvěř
- Chráněné druhy
- Výr velký (*Bubo bubo*)
 - Rezavohnědé zbarvení, hnědočerné skvrny, výrazná ouška, výrazná světla s oranžovou duhovkou, mohutné pařáty, 3 kg
 - Hnízda na skalách, 1-3 vejce, 35 dnů inkubace
 - Lov obratlovců do velikosti srnčete

Krkavcovití

- Pěvci-krkavcovití
- Středně velcí, všežraví ptáci, inteligentní, silný klovec, významné škody na vejcích i mláďatech, plošné rozšíření
- Hnízdění – jarní měsíce, kolem 5 vajec, inkubace do 21 dnů
- Sojka obecná (*Garrulus glandarius*)
 - Šedorudé zbarvení, černobílá chocholka, tmavé letky a výrazný rýdovák, na křídlech modrobílá zrcátka s černým vlnkováním, houpavý let
 - Lesní prostředí, obliba plodů (žaludy), výrazný skřek (strážce lesa)
 - 150 tis. ks stav
- Vrána obecná černá (*Corvus corone corone*), vrána obecná šedá (*Corvus corone cornix*)
 - Oba poddruhy se kříží, Z–černá, V–šedá, rozhraní – Vltava
 - Otevřená, smíšená i lesní krajina, pokles stavů
 - 40 tis. ks, 2 tis. ks lov

Krkavcovití

- Straka obecná (*Pica pica*)
 - Otevřená krajina, kulovitá rozčepýřená hnízda
 - Černobílé zbarvení, výrazní rýdovák (nápadné „pumpování“)
 - 100 tis. ks, 10 tis. ks lov
- Havran polní (*Corvus frugilegus*)
 - Černé zbarvení, lysé ozobí
 - Zemědělská krajina, v létě několik tisíc ptáků, zimují milióny
- Krkavec velký (*Corvus corax*)
 - Kovově leskle černí ptáci, mohutný klovec, 1,5 kg
 - Lesní prostředí, nárůst stavů, plošné rozšíření, 60 tis. ks
 - Škody na mláďatech, na dobytku, na ulovené zvěři, konzumace kadáverů

Orebice a perlička

- Výskyt v některých bažantnicích, teplomilnější druhy
- Orebice horská (*Alectoris graeca*)
 - Původ v Alpách, Itálii a na Balkáně
 - Nepříliš úspěšné pokusy o vypouštění
 - Břidlicově šedá barva, červený klovec a stojáky, hrdlo světlé, černý proužek přes světlo
 - Podobné životní projevy jako u koroptve, lov 1 tis. ks
- Perlička obecná (*Numida meleagris*)
 - Původem z Afriky
 - Strážný pták v bažantnicích, méně létá, lov 100 ks
 - Štíhlý vysoký trup, šedomodré zbarvení se světlými perličkami, lysá hlava, laloky pod bradou, přilba na lysé hlavě
 - Sběr velkého množství semen plevelů a škodlivého hmyzu

Kormorán, volavka, racek

- Blízkosti vod, lovci ryb, škody na rybích obsádkách, hnízdní kolonie
- Kormorán velký (*Phalacrocorax carbo* L.)
 - Černé zbarvení, lysé okolí očí, výrazný zahnutý zobák
 - Nemá mazovou žlázu – musí oschnout, potápí se
 - Loví v hejnech, nahánějí ryby na mělčiny
 - Spotřeba až 1 kg na den, úhyny poraněných ryb
 - Nové Mlýny, Jižní Čechy, dnes plošné rozšíření
 - 40 tis. ks stav, 5 tis. ks lov (povolení orgánů ochrany přírody)
- Volavka popelavá (*Adrea cinerea*)
 - Šedě zbarvený pták, vysoké stojáky, prohnutý krk
 - Brodivý lov – ryby, obojživelníci, plazi, hraboši
 - Tažný pták, stav 35 tis. ks, 300 ks lov (povolení orgánů ochrany přírody)
- Racek chechtavý (*Larus ridibundus*),
 - Bílé tělo, černá hlava a dolní strana křídel, červený zobák
 - Hmyz, žížaly, rybky, obojživelníci, mršiny, odpadky – okolí vod i na polích (při orbě)
 - Okolí vod, pokles početnosti, tažný, stav 30 tis. ks

Okrasní bažanti

- Bažanta obecný (*Phasianus colchicus*)
 - Základ chovu, výsledek různých introdukcí a křížení, barevné variety (obojkový, bezobojkový, tmavý, plavý)
- Bažant královský (*Syrnaticus reevesii*)
 - Některé bažantnice, volnost málo, lov 400 ks, odchovy
 - Zlatohnědé zbarvení, stříbrná hlava, 150 cm klín
 - Spíše teplejší oblasti, vyhýbá se otevřeným plochám
 - Tok, hnízdění a další projevy podobné bažantu obecnému
 - Trofejová zvěř
- Bažant zlatý (*Chrysolophus pictus*), bažant diamantový (*Chrysolophus amherstiae*), bažant stříbrný (*Lophura nycthemera*)
 - Vybrané voliérové chovy, okrasná úloha, rarita

Sluka lesní, bekasina otavní

(Scolopax rusticola, Gallinago gallinago)

- Vlhké prostředí, blízkost vod, mokřady, louky, paseky
- Sluka lesní
 - Velikost koroptve, ochranné zbarvení, píchák
 - Všechny typy lesů, tažná
 - Tok – zasnubní lety se soumrakem, pískání, kvorkání
 - Červíkování, přenášení mláďat
 - Stav 30 tis. ks
- Bekasina otavní
 - Otevřená krajina, „Nebeská koza“
 - Poloviční velikost oproti sluce
 - Stav 4 tis. ks, není mezi zvěří

Křepelka polní, špaček obecný

(*Coturnix coturnix*, *Sturnus vulgaris*)

- Křepelka polní
 - Hrabaví-bažantovití
 - Velikost kosa, podobné prostředí jako koroptev, tažná
 - Zemité zbarvení, černé a bílé proužky, „pět peněz“
 - Skrytý život v polních kulturách
- Špaček obecný
 - Pěvci-špačkovití
 - Kovově lesklé tmavé zbarvení, všežravec, tažný
 - Plošný výskyt, tisícihlavá hejna, škody na ovoci
 - Hnízdění od IV., 5-7 vajec, 11 dnů inkubace
 - Odhadovaný počet 1 mil. ks

Krocan divoký

(*Meleagris gallopavo*)

- Původem ze S. Ameriky
- U nás kříženci, v teplejších oblastech, bažantnice
- Kuřata náchylná na prochladnutí
- 10-15 kg, tmavohnědé zbarvení, bílé konce per, štětka, lysá hlava
- Denní pták, polygamní hejna
- Tok II./III., 10-15 vajec, 27 dnů inkubace
- Listnaté lesy, pole a louky, rostlinná i živočišná potrava
- Stav 200 ks, lov 100 ks, náročný chov

Lyska černá

(*Fulica atra*)

- Krátkokřídlí-chřástalovití
- Prostředí a životní potřeby podobné kachnám
- Černé peří, bílá lysina na čele, 1 kg
- Plováky – blána v podobě laločnatého lemu prstů
- Tažný pták, část populace přečkává zimu
- Lov do 1 tis. ks, sčítáno 3 tis. ks, stav výrazně vyšší
- 5 – 10 vajec, 22 dnů inkubace, tok od IV., hnízdo na vodní hladině
- Potrava rostlinná i živočišná (po drobné rybky)

Drop velký

(Otis tarda)

- Krátkokřídlí-dropovití
- Stepí Asie a Evropy, citlivý na zemědělskou velkovýrobu, záchranné programy
- Od 80tých let ubývání stavů, návrat na Moravu
- Rezavohnědý, vlnkování, bílý spodek těla, dropí vous, 15 kg
- Tok IV./V., polygamie, 2 vejce, 20-25 dnů inkubace
- Zima – menší hejnka
- Rostlinná i živočišná potrava

Zavlečené druhy

- Nepůvodní druhy – nebezpečí pro ekosystémy, úniky z chovů a následné šíření
- Psík mývalovitý – viz. psovité šelmy
- Mýval severní (*Procyon lotor*)
 - Medvídkovité šemy, původ v Severní Americe
 - Postupné šíření na celé území (S. Čechy, moravské sníženiny)
 - Podobný psíku, 15 kg, pruhovaná oháňka, páska přes světla
 - Dobře plave i šplhá
 - Noční život, všežravec
- Norek americký (*Mustela vison*)
 - Kunovité šelmy, původ v S. Americe
 - Běžný v blízkosti větších řek
 - Plavě až tmavě zbarvená šelma podobná kuně, bílá brada, plovací blány
 - Masožravec, velké a systematické škody na vodní fauně
- Nutrie říční (*Myocastor coypus*)
 - Hlodavci-nutrioití, 12 kg, původ v J. Americe
 - Vázaná na vodní prostředí
 - Limitem mrazivé zimy, nicméně vznikají stálé populace

Savci a ptáci škodící v myslivosti

- Savci
 - Psík, mýval, norek, nutrie – viz. Zavlečené druhy
 - Šelmy zařazené mezi zvěř
 - Toulavá kočka a pes
- Ptáci
 - Dravci a výr
 - Krkavcovití
- Druhy škodící v rybníčním hospodářství a na hospodářských zvířatech
- Další škodící zvířata - nezařazená mezi zvěř
- Zhodnocení dopadů, zohlednění intenzivních chovů
- Zákonné možnosti prevence a ochrany

Děkujeme za pozornost...

- Za ČMMJ Praha připravil:
 - Mgr. Josef Drmota
 - josef.drmota@myslivost.cz
- Ke stažení:
 - www.cmmj.cz